

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΚΩΝ. Ι. ΚΙΤΣΟΥ

ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΥ ΤΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΤΗΣ ΓΕΝΕΥΗΣ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΩΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΩΝ ΤΗΣ ΠΑΙΔΑΓ. ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΙ
ΤΗΣ
ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ

1. ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΙΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ — 2. ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ. — 3. ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ. — 4. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ

ΜΕΤΑ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Τοῦ κ. ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ Μ. ΚΑΛΛΙΑΦΑ

Καθηγητοῦ τῆς Παιδαγωγικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
"ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ",
ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ 21 — ΑΘΗΝΑΙ

1955

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΚΩΝ. Ι. ΚΙΤΣΟΥ

ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΥ ΤΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΤΗΣ ΓΕΝΕΥΗΣ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΩΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΩΝ ΤΗΣ ΠΑΙΔΑΓ. ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΚΟΝΙΤΣΑΣ

ΑΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 55858
ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 4/9/2014

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΙ

ΤΗΣ

ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ

[1. ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΙΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ — 2. ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ. — 3. ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ. — 4. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ]

ΜΕΤΑ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Τοῦ κ. ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ Μ. ΚΑΛΔΙΑΦΑ

Καθηγητοῦ τῆς Παιδαγωγικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

“ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ,,

ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ 21 — ΑΘΗΝΑΙ

1955

ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ

Εἰς τοὺς θεμελιωτὰς καὶ ἐργάτας
τοῦ εὐαγοῦς Ἰδρύματος Κρατικῶν Ὑποτροφιῶν

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Ἡ πραγματεία τοῦ κ. Κωνσταντίνου Κίτσου «Ἐπιστημονικοὶ προσανατολισμοὶ τῆς συγχρόνου Παιδαγωγικῆς», ἣτις ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων κεφαλαίων, σελίδων δὲ περίπου ἑκατόν, περιέχει πολλὰς ἀξίας λόγου πληροφορίας περὶ τῶν σημαντικωτέρων παιδαγωγικῶν προβλημάτων, ὡς ταῦτα διαμορφοῦνται σήμερον ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν μεγάλων, ριζικῶν, μεταβολῶν, αἵτινες συντελοῦνται ἐν τῷ βίῳ ἐν γένει καὶ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ἰδιαιτέρως.

Ὁ συγγραφεὺς συνέλεξε μὲ μεγάλην προσοχὴν τὰς πληροφορίας ἐκείνας, αἵτινες διαφωτίζουν τὸν ἀναγνώστην περὶ τῶν ἀντιλήψεων, αἵτινες κρατοῦν σήμερον περὶ τῶν ἰδεωδῶν τοῦ ἀνθρώπου τῆς ἐποχῆς μας, περὶ τοῦ ἔργου τῆς Παιδαγωγικῆς Ψυχολογίας, τῆς Πειραματικῆς Παιδαγωγικῆς καὶ περὶ τῶν Ἐργαστηρίων Πειραματικῆς Παιδαγωγικῆς.

Ὁ Ἕλλην ἐκπαιδευτικὸς λειτουργὸς θέλει ἀποκομίσει μεγάλην ὠφέλειαν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῆς πραγματείας τοῦ κ. Κίτσου, τὴν ὁποίαν διὰ τοῦτο θερμῶς συνιστῶμεν.

Ἡ, περὶ ἧς ὁ λόγος, πραγματεία εἶναι πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τεκμήριον τῆς εὐσυνειδησίας, ἣν ἐπιτυχῶς καταδεικνύει ὁ κ. Κίτσος κατὰ τὰς ἐν τῇ Ἐσπερίᾳ σπουδὰς αὐτοῦ ὡς ὑπότροφος τοῦ Ἰδρύματος Κρατικῶν Ὑποτροφιῶν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 13 Σεπτεμβρίου 1954

ΣΠΥΡ. Μ. ΚΑΛΔΙΑΦΑΣ

Καθηγητῆς τῆς Παιδαγωγικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΙ
ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ευόιοινοι δύνανται νά χαρακτηρισθοῦν αἱ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐκδηλώσεις ὑπὲρ μιᾶς ἐπιστημονικῆς Παιδαγωγικῆς εἰς τὴν πατρίδα μας, αἱ ὁποῖαι προέρχονται ἀπὸ ἀρκετοὺς Διδασκάλους, Ἐπιθεωρητὰς Σχολείων, Διευθυντὰς Παιδαγωγικῶν Περιοδικῶν, Διευθυντὰς Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν, Ἐκπαιδευτικοὺς Συμβούλους, Καθηγητὰς Πανεπιστημίων καὶ Διευθυντὰς Μορφωτικῶν Συλλόγων καὶ Ἰνστιτούτων ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας.

Φαίνεται, ὅτι ὠριμάζει ἤδη ἡ ἀνάγκη ἐπιστημονικοῦ προσανατολισμοῦ τῆς συγχρόνου Ἑλληνικῆς Παιδαγωγικῆς.

Οὕτως, ἐξ αὐτῶν, ἄλλοι ἐπιθυμοῦν ἀναδιοργάνωσιν τῆς Μετεκπαιδύσεως τῶν Δημοδιδασκάλων, σοβαρωτέραν καὶ ἐπιστημονικωτέραν τὴν ἐργασίαν εἰς τὰ ἰδρυθέντα πρότυπα τῶν ἐκπαιδευτικῶν περιφερειῶν καὶ παιδαγωγικοὺς ἐπόπτας εἰς ἐκάστην περιφέρειαν, ἄλλοι Ἑλληνικὴν Παιδαγωγικὴν καὶ Ἀνώτατα Παιδαγωγικὰ Ἰνστιτούτα ἢ Κέντρα Ἐπιστημονικῶν μελετῶν, ἄλλοι ἐξάγουν παιδαγωγικὰ πορίσματα ἀπὸ ὠρισμένης ψυχολογικῆς κατευθύνσεως, τὰς ὁποίας ἐκθέτουν εἰς τὰ συγγράμματά των καὶ ἄλλοι φιλοδοξοῦν νά κάμουν ἐπιστημονικὸν ἔργον παιδαγωγικῆς καὶ κοινωνικῆς βοηθείας εἰς τὰ ἐξ ἰδίας των πρωτοβουλίας λειτουργοῦντα πολιτιστικὰ Κέντρα καὶ Ἰνστιτούτα.

Εἰς ὅλους αὐτοὺς τοὺς πόθους διαβλέπει κανεὶς τὸν ὀραματισμὸν μιᾶς ἐπιστημονικῆς Παιδαγωγικῆς, τῆς ὁποίας τὰ πορίσματα θὰ στηρίζονται εἰς τὴν Ἑλληνικὴν παιδαγωγικὴν πραγματικότητα καὶ θὰ παρέχουν τὴν ἀσφάλειαν πορισμάτων πειραματικῶν ἐρευνῶν, καθ' ὅτι θὰ ἐξάγονται ἐκ γεγονότων καλῶς παρατηρηθέντων, δεόντως ἐλεγχθέντων καὶ πιστῶς ἐρμηνευθέντων.

Εἶναι ἀξία προσοχῆς ἡ διαπίστωσις, τὴν ὁποίαν κάμνουν μετὰ πικρίας, μερικοὶ ἐκπαιδευτικοὶ καθ' ἣν ἡ παιδαγωγικὴ τῆς πατρίδος μας εἶναι ἑτερόφωτος. Πλεῖστοι λόγοι δύνανται νά δικαιολογήσουν τὴν κατάστασιν αὐτὴν. Ὁ Ἕλλην ὅμως δὲν δύναται νά ἀναπαύεται εἰς τὰς αἰτιο-

λογήσεις της καταστάσεώς του. Ἀνήσυχος ὢν, ἐξ ἐσωτερικῆς δημιουργικῆς ὀρμῆς, ζητεῖ συνεχῶς τὴν βελτίωσιν.

Διὰ ταῦτα εἶναι ἀνάγκη σήμερον νὰ ἀρχίσῃ μία συζήτησις ἐπὶ τοῦ περιεχομένου τῆς Ἐπιστημονικῆς Παιδαγωγικῆς, νὰ ἐκτιμηθοῦν δεόντως οἱ προσανατολισμοὶ τῶν ἐπιστημῶν τῆς ἀγωγῆς εἰς τὰς προηγμένας καὶ οἰκονομικῶς εὐημερούσας χώρας, ὥστε, εἰς τὰς πρώτας καὶ ἴσως δειλὰς προσπαθείας μιᾶς ἀληθοῦς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας, τὴν ὅποιαν θὰ ἐπιχειρήσουν ὀλίγοι ἢ πολλοὶ Παιδαγωγοὶ μας, παλαιότεροι ἢ νεώτεροι, νὰ ἐπιδειχθῇ ἀπὸ τοὺς πνευματικοὺς ἢ κρατικοὺς ἡγέτας τῆς Παιδείας μας εὐμενῆς ὑποδοχῆ, καλοπροαίρετος κριτικὴ καὶ εὐγενῆς ἐνθάρρυνσις.

Εἰς τὴν παροῦσαν μελέτην θὰ ἐπιχειρήσωμεν, εἰς γενικὰς γραμμάς, νὰ δώσωμεν μίαν εἰκόνα τῶν ἐπιστημονικῶν προσανατολισμῶν τῆς συγχρόνου Παιδαγωγικῆς, ὅπως ἐγνωρίσαμεν αὐτοὺς, κατὰ τὴν, ἐπὶ δύο ἔτη μέχρι σήμερον, παραμονὴν μας εἰς Ἑλβετίαν διὰ παιδαγωγικὰς σπουδὰς, κατὰ τὰς ἐπισκέψεις εἰς ἐργαστήρια τῶν ἐπιστημῶν τῆς ἀγωγῆς εἰς τὰς χώρας τῆς Κεντρικῆς καὶ Δυτικῆς Εὐρώπης, κατὰ τὰς ἐργασίας Διεθνῶν Συνεδρίων, τὰ ὅποια παρηκολουθήσαμεν, καὶ κατὰ τὴν συγκριτικὴν μελέτην ἐπὶ περιοδικῶν καὶ βιβλίων, ἀναφερομένων εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν κίνησιν εἰς Ἀγγλίαν, Ἀμερικὴν καὶ Γερμανίαν.

Ὁ ἀναγνώστης θὰ ἴδῃ, ὅτι σήμερον αἱ ἄξιοι λόγου ἐπιστημονικαὶ ἐργασίαι ἀναφέρονται εἰς τὴν Παιδαγωγικὴν Ψυχολογίαν καὶ εἰς τὴν Πειραματικὴν Παιδαγωγικὴν.

Ἡ φιλοσοφικὴ καὶ κοινωνιολογικὴ θεμελίωσις τῆς Παιδαγωγικῆς, μετὰ τὸν 2ον παγκόσμιον πόλεμον, πλαισιούται ἀπὸ τὰ ἰδεώδη τοῦ Ὄργανισμοῦ τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν. Ἀξίζει νὰ συζητήσωμεν καὶ τὸ βασικὸν τοῦτο θέμα, τὸ ὅποιον ἔχει μεγίστην σημασίαν διὰ τὴν ἑλληνικὴν Παιδαγωγικὴν, ἐφ' ὅσον καὶ ἡ Ἑλλὰς ἀνήκει καὶ ὀφείλει, ὡς ἐκ τῆς ἱστορικῆς τῆς παραδόσεως, νὰ ἀνήκῃ εἰς τὰς πρωτοπόρους ἐκεῖνας χώρας, αἱ ὅποια ἐπιδιώκουν τὴν θεμελίωσιν τῶν Δημοκρατικῶν ἀρχῶν ἐπὶ σταθερῶν βάσεων διὰ τὴν εἰρηνικὴν διαβίωσιν τῶν λαῶν.

Τὸ ὅλον θέμα μας περὶ τῶν ἐπιστημονικῶν προσανατολισμῶν τῆς συγχρόνου Παιδαγωγικῆς θὰ ἐπεκταθῇ εἰς τὰ ἀκόλουθα τέσσαρα κεφάλαια :

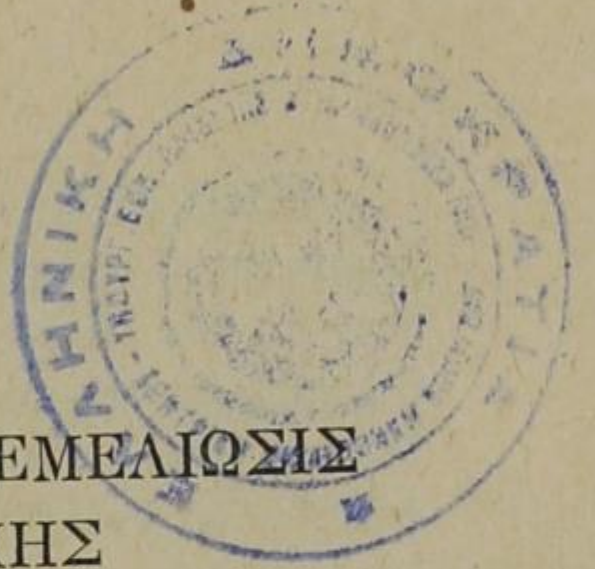
1) Φιλοσοφικὴ καὶ κοινωνιολογικὴ θεμελίωσις τῆς συγχρόνου Παιδαγωγικῆς.

2) Παιδαγωγικὴ Ψυχολογία.

3) Πειραματικὴ Παιδαγωγικὴ.

Καὶ 4) Ἐργαστήρια τῆς Παιδαγωγικῆς ψυχολογίας καὶ Πειραματικῆς Παιδαγωγικῆς.

Αἱ διατυπούμεναι σκέψεις μας δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ὡς τὸ γενικὸν διάγραμμα μιᾶς μελλοντικῆς παιδαγωγικῆς ἐργασίας ἐπιστημονικοῦ χαρακτῆρος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ
 ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΙΣ
 ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ

[1. Τὰ ιδεώδη τοῦ ἀνθρώπου τῆς ἐποχῆς μας : «Παγκόσμιος Διακήρυξις τῶν Δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου». 2. Ὁ ἐπιδιωκτέος σκοπὸς ἀγωγῆς . Ἐλευθερία καὶ σεβασμὸς τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος καὶ καλλιέργεια τοῦ συναισθήματος τῆς εὐθύνης τῶν πράξεών της ἔναντι τῶν ἄλλων.]

1. Τὰ ιδεώδη τοῦ ἀνθρώπου τῆς ἐποχῆς μας

Εἰς τὸν ἐπιδιώκοντα νὰ θεμελιώσῃ φιλοσοφικῶς καὶ κοινωνιολογικῶς τὴν σύγχρονον Παιδαγωγικὴν γεννῶνται τὰ ἀκόλουθα ἐρωτήματα :

- Τί ἐπιζητεῖ ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὰ μέσα τοῦ 20οῦ αἰῶνος ;
- Ποῖα εἶναι τὰ ἰδανικά του καὶ τὰ μεγάλα προβλήματα τῆς ζωῆς του μετὰ τὸν δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον ;

Σοβαρὰ καὶ ἄκρως ἐνδιαφέροντα εἶναι τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ διὰ τὸν ἐργάτην τῆς ἀγωγῆς.

Θὰ δώσωμεν τὰς ἀπαντήσεις διὰ 30 ἄρθρων, διὰ τῶν ἄρθρων ἐκείνων, τὰ ὅποια ἐψήφισαν οἱ πνευματικοὶ ἡγέται ὅλων τῶν Ἐθνῶν καὶ διὰ τῶν ὁποίων τὴν 10ην Δεκεμβρίου τοῦ 1948 διεκήρυξαν εἰς Παρισίους τὰ «Δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου», συγκληθέντες πρὸς τοῦτο παρὰ τῆς Ὀργανώσεως τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν διὰ τὴν Ἀγωγήν, τὴν Ἐπιστήμην καὶ τὸν Πολιτισμὸν (U.N.E.S.C.O).

Ὁ ἄνθρωπος τῶν μέσων τοῦ 20οῦ αἰῶνος διεκήρυξε τὰ δικαιώματά του διὰ τὴν ζωὴν, διὰ τὴν ἐλευθερίαν καὶ διὰ τὴν κοινωνικὴν πρόοδον, ἔθεσε τὴν σφραγίδα τῶν ιδεωδῶν καὶ τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ του, διεδήλωσε τὴν βιοθεωρίαν τοῦ αἰῶνός μας.

Εἰς τὰ ἄρθρα τῆς «Παγκοσμίου Διακηρύξεως τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου» θὰ ἴδωμεν τὴν εὐκταίαν καὶ ποθητὴν θέσιν τοῦ ἀνθρώπου ὡς μέλους τῆς κοινωνίας, ὡς πολίτου, ὡς ἐργάτου, ὡς ἐπιστήμονος, ὡς οἰκογενειάρχου, ὡς ἰδιοκτῆτου, ὡς πιστοῦ, ὡς μετανάστου, ὡς περιπεσόντος εἰς ἀδικήματα, ὡς ἀσθενοῦς, ὡς ἀνικάνου πρὸς ἐργασίαν, ὡς συνδικαλιστοῦ, ὡς βρέφους, ὡς μαθητοῦ, ὡς καλλιτέχνου, ὡς ἐλευθέρου ἀτόμου, ἔχοντος δικαιώματα, ἀλλὰ καὶ ὑποχρεώσεις.

Ἡ Διακήρυξις αὕτη ἀντιπροσωπεύει ἐν περιλήψει τὰς φιλοσοφικὰς καὶ κοινωνιολογικὰς σκέψεις τῆς ἐποχῆς μας, τὰς ἀναφερομένας εἰς τὰς κυριωτέρας ὀψεις τοῦ ἀνθρωπίνου βίου καὶ διὰ τοῦτο νομίζομεν, ὅτι πρέπει νὰ ἀποτελῇ τὴν φιλοσοφικὴν καὶ κοινωνιολογικὴν θεμελίωσιν τῆς σύγχρονου Παιδαγωγικῆς.

νομένης καὶ τῆς ἰδίας του τοιαύτης, καὶ νὰ ἐπιστρέφῃ ὁμοίως εἰς τὴν χώραν του.

Ἄρθρον 14ον : 1. Εἰς περίπτωσιν καταδιώξεως πᾶν πρόσωπον ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀναζητήσῃ ἄσυλον καὶ νὰ εὐεργετηθῇ τοῦ ἀσύλου εἰς ἄλλας χώρας.

2. Τοῦ δικαιώματος τούτου δὲν δύναται νὰ ἐπικαληθῆται τις εἰς περίπτωσιν διώξεως στηριζομένης πραγματικῶς εἰς ἓν ἔγκλημα κοινου Δικαίου ἢ ἐπὶ ἐνεργειῶν ἀντιθέτων πρὸς τοὺς σκοποὺς καὶ τὰς ἀρχὰς τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν.

Ἄρθρον 15ον : 1. Πᾶν ἄτομον δικαιούται μιᾶς ἐθνικότητος.

2. Οὐδεὶς δύναται νὰ στερηθῇ αὐθαιρέτως τῆς ἐθνικότητός του, οὐδὲ τοῦ δικαιώματος τῆς ἀλλαγῆς αὐτῆς.

Ἄρθρον 16ον : 1. Ἀπὸ τῆς ἡλικίας τοῦ γάμου ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνή, ἄνευ οὐδενὸς περιορισμοῦ, ὅσον ἀφορᾷ τὴν φυλὴν, τὴν ἐθνικότητα, ἢ τὴν θρησκείαν, ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ ὑπανδρεύωνται καὶ νὰ δημιουργοῦν οἰκογένειαν. Ἐχουν ἴσα δικαιώματα ἔναντι τοῦ γάμου, κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ καὶ κατὰ τὴν λύσιν αὐτοῦ.

2. Ὁ γάμος δὲν δύναται νὰ τελεσθῇ παρὰ μὲ τὴν ἐλευθέραν καὶ πλήρη συγκατάθεσιν τῶν μελλόντων συζύγων.

3. Ἡ οἰκογένεια εἶναι τὸ φυσικὸν καὶ βασικὸν στοιχεῖον τῆς κοινωνίας καὶ ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς προστασίας τῆς κοινωνίας καὶ τοῦ κράτους.

Ἄρθρον 17ον : 1. Πᾶν ἄτομον ἔχει δικαίωμα εἰς τὴν ἰδιοκτησίαν ἢ εἰς τὴν μετ' ἄλλων τοιαύτην.

2. Οὐδεὶς δύναται νὰ στερηθῇ αὐθαιρέτως τῆς ἰδιοκτησίας του.

Ἄρθρον 18ον : Πᾶν πρόσωπον ἔχει δικαίωμα εἰς τὴν ἐλευθερίαν σκέψεως, συνειδήσεως καὶ θρησκείας. Τὸ δικαίωμα τοῦτο ὑπονοεῖ τὴν ἐλευθερίαν ἀλλαγῆς τῆς θρησκείας ἢ τῆς πεποιθήσεως, καθὼς καὶ τὴν ἐλευθερίαν νὰ διαδηλώνῃ τὴν θρησκείαν του καὶ τὴν πεποίθησίν του, μόνον του ἢ μετ' ἄλλων, τόσον δημοσίᾳ, ὅσον καὶ ἰδιωτικῶς, διὰ τῆς διδασκαλίας, τῆς πράξεως, τῆς λατρείας καὶ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν θρησκευτικῶν τελετῶν.

Ἄρθρον 19ον : Πᾶν ἄτομον ἔχει δικαίωμα τῆς ἐλευθερίας τῆς γνώμης του καὶ τῆς ἐκφράσεώς του, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ὑπονοεῖ τὸ δικαίωμα νὰ μὴ ἀνησυχῇ διὰ τὰς γνώμας του, νὰ ἀναζητῇ διαφόρους πληροφορίας καὶ ἰδέας, νὰ δέχεται τοιαύτας καὶ νὰ τὰς διαδίδῃ ἄνευ περιορισμοῦ καὶ δι' οἴουδήποτε μέσου ἐκφράσεως.

Ἄρθρον 20ον : 1. Πᾶν πρόσωπον ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθέρας συμμετοχῆς εἰς εἰρηνικὰς Ἐνώσεις καὶ Συνδέσμους.

2. Οὐδεὶς δύναται νὰ ὑποχρεωθῇ νὰ λάβῃ μέρος εἰς ἓνα Σύνδεσμον.

Ἄρθρον 21ον : 1. Πᾶν πρόσωπον ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς τὴν διοίκησιν τῶν δημοσίων ὑποθέσεων τῆς χώρας του, εἴτε ἀμέσως, εἴτε μέσω ἀντιπροσώπων ἐλευθέρως ἐκλεγέντων.

2. Πᾶν πρόσωπον ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ βοηθῆ, ὑπὸ συνθήκας ἰσότητος, εἰς τὰς Δημοσίας λειτουργίας τῆς χώρας του.

3. Ἡ θέλησις τοῦ λαοῦ εἶναι τὸ θεμέλιον τῆς ἐξουσίας τῶν Δημοσίων ἀρχῶν· ἡ θέλησις αὕτη πρέπει νὰ ἐκφρασθῆ διὰ τιμίων ἐκλογῶν, αἱ ὁποῖαι ὀφείλουν νὰ λαμβάνουν χώραν περιοδικῶς διὰ καθολικῆς ἴσης ψήφου καὶ διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ἢ συμφώνως πρὸς ἀνάλογον διαδικασίαν ἐξασφαλίζουσιν τὴν ἐλευθερίαν τῆς ψήφου.

Ἄρθρον 22ον : Πᾶν πρόσωπον, ὡς μέλος τῆς κοινωνίας, ἔχει δικαίωμα εἰς τὴν κοινωνικὴν ἀσφάλειαν· αὕτη συνιστᾶται, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν οἰκονομικῶν, κοινωνικῶν καὶ πολιτιστικῶν δικαιωμάτων, τῶν ἀπαραιτήτων διὰ τὴν ἀξιοπρέπειάν του καὶ διὰ τὴν ἐλευθέραν ἐξέλιξιν τῆς προσωπικότητός του, χάριν τῆς ἐθνικῆς προσπάθειας καὶ τῆς διεθνούς συνεργασίας, λαμβανομένης πάντοτε ὑπ' ὄψει τῆς ὀργανώσεως καὶ τῶν πόρων ἐκάστης χώρας.

Ἄρθρον 23ον : 1. Πᾶν πρόσωπον ἔχει δικαίωμα εἰς τὴν ἐργασίαν, εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐκλογὴν τῆς ἐργασίας του, εἰς τὰς δικαίας καὶ ἱκανοποιούσας τὴν ἐργασίαν συνθήκας καὶ εἰς τὴν προστασίαν ἔναντι τῆς ἀνεργίας.

2. Ἄπαντες ἔχουν δικαίωμα, ἄνευ οὐδεμιᾶς διακρίσεως, ἴσης ἀμοιβῆς διὰ τὴν αὐτὴν ἐργασίαν.

3. Ὅστις ἐργάζεται, δικαιούται ἀμοιβῆς δικαίας καὶ ἱκανοποιητικῆς, ἡ ὁποία θὰ ἐξασφαλίζῃ εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὴν οἰκογένειάν του μίαν ζωὴν σύμφωνον πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην ἀξιοπρέπειαν καὶ ἡ ὁποία ἀμοιβὴ δύναται νὰ συμπληροῦται, ἐὰν ὑπάρχῃ ἀνάγκη, ὑφ' ὄλων τῶν μέσων τῆς κοινωνικῆς προστασίας.

4. Πᾶν πρόσωπον δικαιούται νὰ ἰδρῦῃ μετ' ἄλλων συνδικαλιστικὰς ὀργανώσεις καὶ νὰ συνεταιρίζεται εἰς Συνδικᾶτα διὰ τὴν ὑποστήριξιν τῶν συμφερόντων του.

Ἄρθρον 24ον : Πᾶν πρόσωπον δικαιούται ἀναπαύσεως καὶ διασκέδασεων καὶ κυρίως ἐνὸς λογικοῦ περιορισμοῦ τῆς διαρκείας τῆς ἐργασίας του καὶ περιοδικῶν μετ' ἀποδοχῶν ἀδειῶν.

Ἄρθρον 25ον : 1. Πᾶν πρόσωπον δικαιούται ἱκανοποιητικοῦ ἐπιπέδου ζωῆς, ὥστε νὰ ἐξασφαλίζῃ τὴν ὑγείαν του, τὴν ἰδίαν αὐτοῦ εὐημερίαν, ὡς καὶ τὴν τοιαύτην τῆς οἰκογενείας του, κυρίως δὲ τὴν διατροφήν, τὴν ἐνδυμασίαν, τὴν κατοικίαν, τὴν ἰατρικὴν περίθαλψιν, καθὼς καὶ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ἀπαραιτήτων κοινωνικῶν ἀναγκῶν του. Ἔχει ἀκόμη δικαίωμα ἀσφαλίσεως εἰς περίπτωσιν ἀνεργίας, ἀσθενείας, ἀναπηρίας, χηρείας, γήρατος, ἢ εἰς ἄλλας περιπτώσεις ἀπωλείας τῶν μέσων συντηρήσεως ἐξ αἰτίας περιστάσεων ἀνεξαρτήτων τῆς θελήσεώς του.

2. Ἡ μητρότης καὶ ἡ παιδικὴ ἡλικία δικαιούνται βοηθείας καὶ εἰδικῆς συμπαραστάσεως. Ἄπαντα τὰ διὰ νομίμου γάμου γεννηθέντα τέκνα ἢ τὰ ἐξώγαμα τοιαῦτα ἀπολαύουν τῆς ἰδίας κοινωνικῆς προστασίας,

Ἄρθρον 26ον : 1. Πᾶν πρόσωπον ἔχει δικαίωμα νὰ τύχῃ ἀγωγῆς. Ἡ

ἀγωγή πρέπει νὰ παρέχεται δωρεὰν τοῦλάχιστον, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν στοιχειώδη καὶ βασικὴν ἐκπαίδευσιν. Ἡ Στοιχειώδης Ἐκπαίδευσις εἶναι ὑποχρεωτική. Ἡ τεχνικὴ ἐκπαίδευσις καὶ ἡ ἐπαγγελματικὴ τοιαύτη ὀφείλουν νὰ γενικευθοῦν. Ἡ εἰσοδος εἰς τὰς ἀνωτάτας σπουδὰς πρέπει νὰ εἶναι προσιτή, ἐν πλήρει ἰσότητι, εἰς πάντας, ἀναλόγως τῆς ἀξίας των (1).

2. Ἡ ἀγωγή ὀφείλει νὰ ἐπιδιώκῃ τὴν πλήρη ἐκκόλαψιν τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος καὶ τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ σεβασμοῦ τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν θεμελιωδῶν ἐλευθεριῶν. Ὄφείλει προσέτι αὕτη νὰ εὖνοῃ τὴν κατανόησιν, τὴν ἐπιείκειαν καὶ τὴν φιλίαν μεταξὺ ὅλων τῶν ἐθνῶν καὶ ὅλων τῶν φυλετικῶν ἢ θρησκευτικῶν ομάδων, καθὼς καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἔργου τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν πρὸς διατήρησιν τῆς εἰρήνης (1).

3. Οἱ γονεῖς ἔχουν, κατὰ προτεραιότητα, τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέξουν τὸ εἶδος τῆς ἀγωγῆς τῶν τέκνων των (1).

Ἄρθρον 27ον : 1. Πᾶν πρόσωπον δικαιούται νὰ λαμβάνῃ μέρος, ἐλευθέρως, εἰς τὴν πολιτιστικὴν ζωὴν τῆς κοινότητος, νὰ ἀπολαύῃ τῶν Καλῶν Τεχνῶν καὶ νὰ συμμετέχῃ εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν πρόοδον καὶ εἰς τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα προέρχονται ἐξ αὐτῶν.

2. Ἐκαστος δικαιούται προστασίας τῶν ἠθικῶν καὶ ὑλικῶν συμφερόντων, τὰ ὁποῖα ἀπορρέουν ἀπὸ πᾶσαν ἐπιστημονικὴν, φιλολογικὴν ἢ καλλιτέχνικὴν παραγωγὴν, τῆς ὁποίας εἶναι ὁ ἴδιος δημιουργός.

Ἄρθρον 28ον : Πᾶν πρόσωπον δικαιούται, ὅπως ἐπὶ τοῦ κοινωνικοῦ καὶ διεθνοῦς πεδίου ἐπικρατῆ τοιαύτη τάξις, ὥστε τὰ δικαιώματα καὶ αἱ ἐλευθερίαι, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς τὴν παρούσαν Διακήρυξιν, εὕρισκουν τὴν πραγματοποίησιν των.

Ἄρθρον 29ον : 1. Τὸ ἄτομον ἔχει καθήκοντα ἔναντι τῆς κοινότητος, ἐν τῇ ὁποίᾳ καὶ μόνῃ ἀποβαίνει δυνατὴ ἡ ἐλευθέρω καὶ πλήρῃ ἐξέλιξις τῆς προσωπικότητός του (1).

2. Κατὰ τὴν ἐξάσκησιν τῶν δικαιωμάτων του καὶ κατὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἐλευθεριῶν του ἕκαστος ὑπόκειται εἰς τοὺς περιορισμούς, τοὺς καθορισθέντας ἀπὸ τὸν Νόμον, μὲ τὸν ἀποκλειστικὸν σκοπὸν νὰ ἐξασφαλιστῇ ἡ ἀναγνώρισις καὶ ὁ σεβασμὸς τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ ἄλλου καὶ νὰ ἱκανοποιῶνται αἱ ὀρθαὶ ἀπαιτήσεις τῆς Ἠθικῆς, τῆς Δημοσίας τάξεως καὶ τῆς γενικῆς εὐημερίας εἰς μίαν Δημοκρατικὴν κοινωνίαν.

3. Τὰ δικαιώματα ταῦτα καὶ αἱ ἐλευθερίαι δὲν δύνανται, ἐν οὐδεμίᾳ περιπτώσει, νὰ ἀσκῶνται ἀντιθέτως πρὸς τοὺς σκοποὺς καὶ τὰς ἀρχὰς τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν.

Ἄρθρον 30ον : Οὐδεμία διάταξις τῆς παρούσης Διακηρύξεως δύναται νὰ ἐρμηνευθῇ ὡς ὑπονοοῦσα δι' ἓν κράτος, μίαν ομάδα ἢ ἓν ἄτομον, ἐν οἷονδήποτε δικαίωμα, διὰ νὰ ἀφεθῇ τοῦτο ἐλεύθερον εἰς μίαν ἐνέργειαν ἢ νὰ προβῇ εἰς μίαν πρᾶξιν σκοπεύουσαν τὴν καταστροφὴν τῶν δικαιωμάτων καὶ ἐλευθεριῶν, αἱ ὁποῖαι ἀνακοινοῦνται εἰς αὐτήν».

1) Ἡ ὑπογράμμισις εἶναι τοῦ συγγραφέως.

“Απαντα τὰ ἀνωτέρω ἄρθρα διαπνέονται ἀπὸ τὸν σεβασμὸν τῆς ἀνθρωπίνης ἀξίας, ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς Χριστιανικῆς κοσμοθεωρίας.

“Ἐκαστον Ἔθνος δὲν δύναται νὰ ὑπηρετῇ ἄλλους γενικωτέρους σκοποὺς εἰς ὄλους τοὺς τομεῖς τῆς δραστηριότητός του, ἐὰν θέλῃ νὰ ζήσῃ ἐλεύθερον καὶ ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ δυνατοῦ εὐτυχές. Πρὸς τοὺς σκοποὺς αὐτοὺς ὀφείλομεν ὅλοι νὰ τείνωμεν. Τοῦτο εἶναι ἡ ἐπιταγὴ τῶν καιρῶν μας. Εἶναι ἡ ἱστορικὴ ἀνάγκη τοῦ αἰῶνός μας.

Δι’ ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας, ὅπως καὶ διὰ τοὺς πολίτας τῶν ἄλλων κρατῶν, εἶναι ὁ υἱοθετηθεὶς ἰδεώδης σκοπὸς τοῦ ἐπισήμου Ἔθνους μας. Ἰδιαιτέρως ὅμως, δι’ ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας, αἱ ἀρχαὶ αὗται ἀποτελοῦν τὴν ἀπὸ αἰῶνων ἐπιδίωξιν τῆς φυλῆς μας, διότι ποῖαι ἄλλαι ἠθικαὶ δυνάμεις ἐνέπνεον τὸν ἀγωνιστὴν τῆς σκληρᾶς ζωῆς καὶ τὸν μαχητὴν τοῦ ἐπιβληθέντος πολέμου, τὸν ἄνθρωπον - Ἕλληνα τῆς τρισχιλιετοῦς ἱστορίας, εἰ μὴ τὰ ἰδεώδη τῆς ἐλευθερίας, τῶν κλασικῶν ἀρετῶν καὶ τῆς Χριστιανικῆς ἀγάπης; Ὁ τεθεὶς ὑπὸ τῆς πολιτείας μας σήμερον σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς, κατὰ τὸν ὅποιον ἐπιδιώκεται ἡ μόρφωσις τῆς προσωπικότητος συμφῶνως πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ καὶ Χριστιανικὰ ἰδεώδη συμφωνεῖ πρὸς τὸν ὑφ’ ὄλων τῶν ἐθνῶν τεθέντα σκοπὸν καθ’ ὅτι Ἑλληνικὸν ἰδεώδες εἶναι ἡ Ἐλευθερία, χριστιανικὸν δὲ τοιοῦτον ἡ ἀγάπη, ὁ σεβασμὸς τῆς προσωπικότητος τοῦ ἄλλου.

— Ἐκαστον Ἔθνος δύναται νὰ ὑπερηφανεύεται, ἐφ’ ὅσον ὁ βίος του πλησιάζει τὰς Ἀρχὰς αὐτὰς τῆς Διακηρύξεως καὶ ἐφ’ ὅσον βοηθεῖ νὰ πραγματοποιηθοῦν αὗται καὶ εἰς ἄλλα Ἔθνη. Ἡ πραγματοποίησις ὄλων τῶν ἄρθρων τῆς Διακηρύξεως ἐξαρτᾶται ἀπὸ ποικίλους πρᾶγοντας. Ἡ ὕπαρξις δικαιολογημένων ἐμποδίων ἢ δυσκόλων συνθηκῶν τῆς στιγμῆς δὲν πρέπει νὰ ἐπαναπαύῃ οὐδὲν ἔθνος. Ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἀξίζει εἰς τὴν ζωὴν δὲν εἶναι ἡ αἰτιολόγησις τῆς τοιαύτης ἢ τοιαύτης καταστάσεώς μας ἢ τῶν ἀποτυχιῶν μας, ἡ ἀδράνεια ἐνώπιον τῶν δυσκολιῶν ἢ ἡ καύχησις διὰ προηγουμένας ἐπιτυχίας καὶ δόξας. Ἡ ἀξία τῶν Ἐθνῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων μετρεῖται οὐχὶ μὲ τὸ «ποῖα ἦσαν», ἢ «ποῖα εἶναι καὶ διατί εἶναι τοιαῦτα», ἀλλὰ μὲ τὸ «ποῖα τείνουν νὰ εἶναι», μὲ τὸ «τί ἐπιθυμοῦν νὰ γίνουν». Διὰ ταῦτα, ἡ συνεχὴς προσπάθεια, τὴν ὁποίαν καταβάλλει εἰς λαὸς εἰς ὄλους τοὺς τομεῖς τῆς δραστηριότητός του, πρὸς πραγματοποίησιν τῶν ἰδεωδῶν τῆς Διακηρύξεως ἀποδεικνύει τὴν ἀξίαν τοῦ ὡς λαοῦ εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον τοῦ 20οῦ αἰῶνος.

Διὰ τὸν ἐκπαιδευτικὸν λειτουργὸν ὅλα τὰ ἄρθρα τῆς Διακηρύξεως πρέπει νὰ τύχουν τοῦ αὐτοῦ ἐνδιαφέροντος. Δύο ἐξ αὐτῶν ἀναφέρονται εἰς τὸ κυρίως ἔργον του.

Τὸ 26ον ἄρθρον, καίτοι δὲν ὁμιλεῖ περὶ ἀγωγῆς, ὅμως δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι τοῦτο ἀφορᾷ τὸν σκοπὸν τῆς ἀγωγῆς, καθ’ ὅτι, ἐνῶ πάντα τὰ ἄλλα ἀναφέρονται εἰς τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου, τοῦτο ὁμιλεῖ περὶ τῶν καθηκόντων αὐτοῦ. Τὸ σημεῖον τοῦτο πρέπει νὰ τύχῃ ἰδιαιτέρας προσοχῆς διὰ τὴν σημασίαν του εἰς τὴν ἀγωγὴν καὶ εἰς τὴν εἰρηνικὴν διαβίω-